

Juhani Wirilander

*30.11.1935 †4.12.2015

Suomalaisen Tiedeakatemian hallituksen aiempi jäsen, professori ja oikeusneuvos Heikki Juhani Wirilander syntyi Mikkelissä 30.11.1935 ja kuoli Helsingissä 80-vuotiaana 4.12.2015. Wirilanderin uraa suomalaisessa oikeuselämässä – etenkin kiinteistöoikeuden tutkijana ja kehittäjänä, suomalaisen oikeuskulttuurin edistäjänä sekä molempien ylimpien tuomioistuimiemme tuomarina ja paljon käytettynä asiantuntijana – voidaan pitää poikkeuksellisen laajana ja monipuolisena.

Juhani Wirilander valmistui lainopin kandidaatiksi vuonna 1960 ja lisensiaatiksi vuonna 1968. Hän väitteli oikeustieteen tohtoriksi vuonna 1979 aiheenaan *Rasitteesta maankäyttömääräyksenä*.

Työskenneltyään muutaman vuoden käytännön lakimiestehtävissä Wirilander suuntautui tutkijan ja opettajan uralle. Hänen opetusaiheensa koskivat siviilioikeuden eri aloja, kuten esine-, perhe-, jäämistö- ja hollousoikeutta sekä maa- ja vesioikeutta. Kiinteistöoikeuden dosentiksi hänet nimitettiin vuonna 1980. Siviilioikeuden ja maa- ja vesioikeuden apulaisprofessorin ja professorin tehtäviä Wirilander hoiti 1969–1980. Siviilioikeuden professorina hän toimi 1983–1990.

Tutkijana Juhani Wirilander oli tuottelias. Hänen työnsä pohjautuivat vankkaan teoreettiseen osaamiseen ja korkeatasoiseen asiantuntemukseen. Wirilanderin erityisalaksi muodostui kiinteistöoikeus, joka ulottui sekä perinteisen maa- ja vesioikeuden että esineoikeuden alueelle. Tällaiselle suuntautumiselle loivat erinomaiset edellytykset Wirilanderin perinpohjaisuus tutkijana ja hänen elävä kiinnostuksena historiaan. Nykypäivän kiinteistöoikeutta ei näet ole mahdollista ymmärtää ilman maanomistuksen ja maanjakojen historiallisen kehityksen syvällistä tuntemusta. Kertomansa mukaan Wirilander suunnittelikin vielä koulun yläluokilla ryhtyvänsä opiskelemaan yliopistossa arkeologiaa ja historiaa. Toisaalta oma merkityksensä lienee ollut myös sillä seikalla, että Wirilanderin isä oli maanmittausalan kokenut ja tunnustettu asiantuntija.

Wirilander toimi kannustavana esikuvana kiinteistöoikeuden tutkimusalueella, mikä ympäristönsuojelun kasvavien tutkimustarpeiden lisäksi jatkuvasti tarvitsee hyviä ympäristön käyttöön perehtyneitä tutkijavoimia. Wirilander julkaisi lukuisten artikkelien ja muiden kirjoitelmien sekä yhteis-

julkaisuosuuksien lisäksi kolme laadukasta teosta, jotka on syytä erikseen mainita.

Ensimmäinen niistä on edellä mainittu väitöskirja *Rasitteesta maankäyttömääräyksenä*. Kyseessä on huomattava tieteellinen suoritus. Teos on hyvien teoreettisten valmiuksien lisäksi edellyttänyt vankkaa rasitenormiston ja siten valtaisan normimateriaalin tuntemusta ja hallintaa. Wirilander erotti rasitteen maankäyttömääräyksenä perinteisestä rasiteoikeuden käsitteestä. Näin hän pystyi jäsentämään käsittelemänsä laajan normiston selkeäksi kokonaisuudeksi ja näkemään erityyppisiä rasitteita yhdistävät oikeudelliset kysymykset toisin kuin aikaisemmin oli tapahtunut. Ei ihme, että väitöskirja, jonka Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta hyväksyi korkeimmalla laudatur-arvosanalla, sai Suomen Akatemian tunnustuspalkinnon. Väitöskirjalla on edelleen merkitystä niin oikeustieteellisessä keskustelussa kuin käytännön tulkintatoiminnassakin.

Wirilanderin väitöskirjaa seuranneessa teoksessa *Käyttöoikeudesta kiinteistöön* (1980) tarkastelu kohdistui kiinteistön lailta sääntelemättömiin käyttöoikeuksiin ja niitä lain sijasta sääntelevään oikeuskäytännössä kehittyneeseen normistoon. Tutkimuksessa nostettiin esiin useita tärkeitä oikeuskysymyksiä, jotka aikaisemmin olivat jääneet tarpeellista huomiota vaille.

Puheena olevaan teosryppäeseen kuuluu kolmantena *Maanvuokraoikeus* (1981), josta ilmestyi uusi painos vuonna 1993. Se on johdonmukainen kokonaisesitys maanvuokraoikeudesta vuoden 1966 maanvuokralain ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaan. Selkeässä kattavuudessaan siitä tuli eri alojen lakimiehille alan tärkeä perusteos.

Tutkijanuransa alkuaikoina Wirilander työskenteli vuosina 1965–1981 tiedekunnan kirjaston hoitajana. Sen jälkeen hän vaikutti merkittävästi oikeuskirjallisuuden

dokumentointiin ja sen saatavuuteen saman kirjaston esimiehenä ja eduskunnan kirjaston hallituksessa sekä korkeimman hallinto-oikeuden kirjaston pysyvänä asiantuntijana. Wirilanderin laaja asiantuntemus ja työpanos olivat keskeisiä kahta suurhanketta, oikeudellisen kirjallisuuden luettelo *Bibliographia iuridica Fennicaa* ja oikeustietosanakirja *Encyclopædia iuridica Fennicaa* toteutettaessa.

Encyclopædia iuridica Fennican valmistaminen käynnistyi 1990-luvun alussa, ja hanke saatiin päätökseen kymmenen vuoden työskentelyn jälkeen 2000-luvun kynnyksellä. Juhani Wirilander johti ensyklopedian suunnittelua 1980-luvun loppuvuosina, ja oli ratkaisevassa asemassa, kun työn aloittamisesta päätettiin Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen hallituksessa vuonna 1989. Niin ikään hän toimi hankkeen johdossa aina ensyklopedian valmistumiseen asti. Kun kirjoitustyössä oli mukana neljättä sataa asiantuntijaa ja valmistunut seitsemän sivun laajuinen, hankkeen johtaminen edellytti Wirilanderilta poikkeuksellista työpanosta. Toimitusneuvoston puheenjohtajuus vaati hankkeen etenemisen tarkkaa seurantaa ja jatkuvaa aktiivisuutta. Wirilanderin tuolloinen työ on luonut vankan perustan parhaillaan valmistella olevan Oikeustieteen termitietokannan kokoamiselle osana Tieteen kansallista termitietokannan tekstien pohjana on pitkälti *Encyclopædia iuridica Fennica*.

Wirilander kuului niihin muutamaani henkilöihin, jotka ovat toimineet tuomarin virassa maamme kummassakin ylimmässä tuomioistuimessa. Vuosina 1980–1982 hän työskenteli korkeimman hallinto-oikeuden ylimääräisenä hallintoneuvoksena. Vuonna 1990 hänet nimitettiin korkeimman oikeuden oikeusneuvokseksi. Tästä virasta hän jäi eläkkeelle vuonna 2000. Tuomarin teh-

täviin voidaan rinnastaa myös Wirilanderin toiminta välimiesoikeuksissa sekä puheenjohtajuudet Suomen Asianajajaliiton tutkintolautakunnassa ja Kiinteistönvälittäjä-lautakunnassa.

Juhani Wirilanderin työtoverit ja oppilaat muistavat hänet asioihin perinpohjaisesti paneutuneena, yhteistyökykyisenä, auttavaisena, oikeudenmukaisena, tiedonhaluisena sekä ahkerana uurastajana, jonka työn jälki oli aina laadukasta. Ystävänä Juhani oli kii-reetön, luotettava sekä mukava seuramies.

Wirilanderin monipuolisilla taidoilla ja kyvyillä oli kysyntää. Hänellä oli vuosikymmenten mittaan lukuisa määrä luottamus-tehtäviä ja häntä käytettiin asiantuntijana monissa toimikunnissa ja komiteoissa. Hän toimi muun muassa Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen hallituksen jäsenenä (1971–1991) ja puheenjohtajana (1989–1991) sekä Suomen Lakimiesliiton liittokokousedustajana (1974–1992). Suomalaisen Tiedeakatemian jäsenenä Wirilander oli vuodesta 1984

ja sen hallituksen jäsenenä vuosina 1989–1999.

Wirilanderille myönnettiin Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan komentajamerkki vuonna 1996 sekä Valtion virka-ansiomerkki ja Suomen Akatemian tunnustus-palkinto 1980. Suomen Lakimiesliitto myönsi hänelle vuonna 2001 K. J. Ståhlberg -mitalin. Suomalainen Lakimiesyhdistys julkaisi hänen 70-vuotissyntymäpäivänsä kunniaksi juhlakirjan vuonna 2005.

Kiitospuheessaan Lakimiesliitolle K. J. Ståhlberg -mitalin myöntämisen johdosta Wirilander korosti riippumattomuuden merkitystä, ei vain tuomarien, vaan kaikkien lakimiesten toiminnassa. Tärkeintä oli henkinen itsenäisyys, joka ilmeni kyvyssä muodostaa eteen tulevista asioista oma-kohtainen käsitys ja arvostella asiaa tältä pohjalta. Kuten hän totesi, kasvu henkiseen riippumattomuuteen jatkui koko elämän ajan. Puheessaan Juhani Wirilander jätti meille jälkeensä hienon testamentin.

Ritva Juntunen, Leena Kartio ja Heikki Mattila

Juhani Wirilander In memoriam

Professor Heikki Juhani Wirilander, Justice of the Supreme Court and former member of the governing board of the Finnish Academy of Science and Letters, was born in Mikkeli on 30th November 1935 and died in Helsinki at the age of 80 years on 4th December 2015. His academic and professional career in the service of the Finnish judiciary, and particularly his research and development work in the field of real estate law, his advancement of Finnish legal literature and his service as a judge and a frequently consulted advisor in both the Su-

preme Court and the Supreme Administrative Court, may be regarded as an exceptionally extensive and broad-based contribution to Finnish legal culture.

Juhani Wirilander graduated with a first degree in law in 1960, gained his licentiate in 1968 and completed his doctorate of laws in 1979. Having worked as a lawyer for some years he decided to pursue a research and teaching career in various aspects of civil law, such as property, family, inheritance and guardianship legislation, and also land and water rights legislation. He was ap-

pointed docent in real estate law in 1980, having held temporary positions of associate professor or professor in land and water rights legislation over the period 1969–1980. He was full professor of private law in 1983–1990.

Juhani Wirilander was highly productive as a researcher. His work was grounded in a solid theoretical command of his subject and a high level of expertise. Eventually it was real estate law that became his area of specialization, although he also extended this to encompass the traditional fields of land and water rights and general property law. He was especially well suited for this work in view of his innate thoroughness as a researcher and his lively interest in history, since it is impossible to understand modern real estate law without a profound knowledge of the history of land ownership and the land partitions enacted in earlier times.

Wirilander acted as an encouraging example for new researchers in the field of real estate law, where in addition to the growing needs of the environmental protection sector, research staff with a good background in environmental usage and management are constantly in demand. Wirilander published numerous papers and other articles, contributed to joint publications and wrote three high-quality volumes which deserve to be mentioned separately.

This first of these was his doctoral thesis *Rasitteesta maankäyttömääräyksenä* ("On servitude as a determinant of land use"), which was a major academic achievement. Apart from demonstrating excellent theoretical capabilities, the research also called for a sound knowledge and command of the rules of servitude and the huge body of material available concerning these. Wirilander made a distinction between servitude as a determinant of land use and the traditional legal concept of servitude, and

in this way he was able to analyse the extensive body of land use rules as a logical whole and identify the legal issues that were common to different types of servitude, which had not been possible earlier. His thesis is still of significance both for legal discussions and in practical interpretation situations.

In his second major work, *Käyttöoikeudesta kiinteistöön* ("Usufruct of Immovable Property", 1980) Wirilander drew attention to certain rights of usufruct that were not allowed for under the real estate legislation and the rules that had emerged in judicial practise to deal with these. The work raised a number of important legal questions that had not previously been discussed in sufficient depth.

The third work of particular note was his *Maanvuokraoikeus* ("The Law of Tenancy", 1981), a second printing of which came out in 1993. This provides a systematic account of the content of the tenancy law of 1966 and accompanying legislation. Valued for its clarity and comprehensiveness, it became a seminal work for lawyers operating in this field.

At the beginning of his research career, for the period 1965–1981, Wirilander held a position of librarian in the library of the Faculty of Law, and later he exercised a considerable influence on the documentation and accessibility of legal literature as head of the library and in the capacity of a member of the governing board of the Library of the Finnish Parliament and a permanent advisor to the Library of the Supreme Administrative Court. The work that he put in and his extensive expertise were decisive for the completion of two major projects: a catalogue of Finnish legal literature *Bibliographia iuridica Fennica* and his comprehensive reference work on Finnish law, *Encyclopædia iuridica Fennica*.

Wirilander was one of the very few persons in Finland to have served as a judge in both of the country's supreme jurisdictions. Having been an acting justice of the Supreme Administrative Court in 1980–1982, he was appointed to the position of justice of the Supreme Court in 1990. He held this position until his retirement in 2000.

Juhani Wirilander possessed a wide range of skills and talents that were in great demand, and he acquired innumerable vol-

untary and honorary positions in Finland in the course of his life and acted as an expert advisor to many boards and committees. He also received many medals, prizes and other forms of recognition for his work.

His colleagues and pupils will remember him as a conscientious, cooperative, helpful person with a deep sense of justice, an inquiring mind and an intensive devotion to duty. His work was always of the highest quality, and as a friend he was unhurried, reliable and sociable.

Obituary by
Ritva Juntunen, Leena Kartio and Heikki Mattila